

TĂNG CƯỜNG SỰ LÃNH ĐẠO CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM ĐỐI VỚI CÔNG TÁC ĐỐI NGOẠI NHÂN DÂN TRONG TÌNH HÌNH MỚI

TRẦN THỊ THUYẾT HÀ - VŨ THỊ HỒNG KHANH*

Ngày nhận bài: 27/2/2022

Nhận kết quả phản biện: 10/3/2022

Duyệt đăng: 19/5/2022

Tóm tắt: Đối ngoại góp một phần quan trọng tạo nên cơ sở, tiềm lực, vị thế và uy tín quốc tế của Việt Nam, trong đó có đối ngoại nhân dân. Trước những biến động nhanh, phức tạp của tình hình quốc tế, với cơ hội và thách thức đan xen, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII ban hành Chỉ thị số 12 - CT/TW ngày 05/01/2022 nhằm tăng cường sự lãnh đạo toàn diện của Đảng đối với hoạt động đối ngoại nhân dân trong tình hình mới. Bài viết trình bày sự tăng cường lãnh đạo của Đảng trong công tác đối ngoại nhân dân, góp phần nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân trong nền ngoại giao toàn diện, hiện đại theo tinh thần nghị quyết Đại hội Đảng lần thứ XIII.

Từ khóa: Đối ngoại; đối ngoại nhân dân; Đảng Cộng sản Việt Nam.

Đặt vấn đề

Đối ngoại nhân dân là hoạt động đối ngoại không thuộc ngoại giao nhà nước và đối ngoại của Đảng, do các đoàn thể quần chúng, tổ chức chính trị - xã hội, nghề nghiệp và các cá nhân thuộc mọi tầng lớp nhân dân thực hiện đường lối đối ngoại [4, tr. 12]. Vai trò của đối ngoại nhân dân đã được khẳng định trong lịch sử cách mạng giải phóng dân tộc và tiếp tục phát huy trong thời kỳ đổi mới, hội nhập quốc tế, với sự tham gia của các tổ chức và tầng lớp nhân dân. Trong bối cảnh đầy biến động của khu vực và thế giới, quán triệt sâu sắc nghị quyết Đại hội XIII, nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân, góp phần xây dựng nền ngoại giao toàn diện, hiện đại với ba trụ cột đối ngoại đảng, ngoại giao nhà nước, đối ngoại nhân dân, ngày 05/01/2022 Ban Bí thư ban hành Chỉ thị số 12 - CT/TW về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, nâng cao hiệu quả đối ngoại nhân dân trong tình hình mới, khôi phục kinh tế xã hội trong giai đoạn “bình thường mới”. Chỉ thị là sự khẳng định quan điểm của Đảng về đối

ngoại nhân dân, đồng thời chỉ rõ những phương hướng nhằm nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân trong tình hình mới.

1. Nhận diện rõ bối cảnh mới

Tình hình thế giới và khu vực cuối thập kỷ thứ 2 thế kỷ XXI chứng kiến nhiều biến động lớn, chưa từng có. Đại dịch COVID-19 gây ra khủng hoảng y tế toàn cầu, tác động nghiêm trọng, đa chiều đến mọi lĩnh vực của đời sống kinh tế, chính trị, an ninh, xã hội trên thế giới và có thể kéo dài trong nhiều năm tới. Kinh tế thế giới suy thoái sâu, song chuyển đổi số và cách mạng công nghiệp lần thứ tư có cơ hội bùng nổ, tạo ra thời cơ và thách thức đan xen. Các cơ chế hợp tác song phương, đa phương đứng trước yêu cầu nâng cao hiệu quả để ứng phó với những thách thức khu vực và toàn cầu, đặc biệt là những thách thức an ninh phi truyền thống.

Tình hình chính trị - an ninh toàn cầu biến động nhanh và sâu sắc. Căng thẳng quan hệ giữa các nước lớn, chủ nghĩa dân tộc, chính trị cường quyền, tranh chấp lãnh thổ... Cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn được đẩy nhanh hơn. Trong bối cảnh đó, hợp tác đa phương tiếp tục được coi trọng trong xử lý

* Học viện Chính trị khu vực I.

các thách thức chung, nhất là chống dịch và phục hồi kinh tế.

Các thách thức an ninh phi truyền thống nổi lên phức tạp hơn, tác động đến an ninh và phát triển ở khu vực. Đại dịch bùng phát đồng thời làm nảy sinh các vấn đề phức tạp trong quan hệ quốc tế như chính trị hóa nguồn gốc của dịch bệnh, ngoại giao vắc-xin, ngoại giao y tế, qua đó thúc đẩy cạnh tranh giữa các nước lớn và tác động đến an ninh toàn cầu. Ngoại giao y tế trở thành một phần quan trọng trong chính sách đối ngoại của các nước lớn nhằm mở rộng ảnh hưởng địa chính trị của họ trên toàn thế giới, Trung Quốc là một ví dụ điển hình [5, tr. 1]. An ninh khu vực tiếp tục diễn biến phức tạp với điểm nóng hạt nhân trên bán đảo Triều Tiên, vấn đề Rakhine ở Myanmar, eo biển Đài Loan, biển Hoa Đông, Biển Đông cùng với xu hướng quốc tế hóa và thượng tôn pháp luật [1, tr12].

Xu hướng dân chủ hóa, vai trò, tiếng nói và sự tham gia của các tổ chức nhân dân ngày càng được coi trọng trên mọi cấp độ.

Nhận diện những khó khăn, thách thức cũng như những lợi thế có được, Đảng nhấn mạnh nhiệm vụ hàng đầu của công tác đối ngoại là giữ vững môi trường hòa bình, ổn định, tập trung phục hồi, phát triển và thực hiện thắng lợi Nghị quyết Đại hội toàn quốc lần thứ XIII của Đảng, phục vụ thiết thực các lợi ích an ninh, phát triển và nâng cao vị thế của đất nước.

Trong những năm qua, công tác đối ngoại nhân dân phát huy lợi thế riêng có, các đoàn thể, tổ chức nhân dân nhanh chóng chuyển đổi phương thức, triển khai các hoạt động đối ngoại theo hình thức trực tuyến hoặc kết hợp trực tuyến với các đối tác nhân dân ở các

nước lớn, các đối tác và bạn bè truyền thống. Hoạt động đối ngoại nhân dân tiếp tục củng cố, tăng cường quan hệ đoàn kết, hữu nghị hợp tác với nhân dân các nước, mở rộng mạng lưới bạn bè và đối tác quốc tế; tích cực chủ động hội nhập quốc tế, tham gia có trách nhiệm trong các cơ chế đa phương, đóng góp cho phong trào nhân dân khu vực và thế giới; tham gia vận động, đấu tranh bảo vệ chủ quyền, lợi ích quốc gia - dân tộc, đẩy mạnh công tác thông tin, tuyên truyền đối ngoại, tập hợp, đoàn kết người Việt Nam ở nước ngoài; hợp tác theo kênh phi chính phủ nước ngoài tiếp tục được đẩy mạnh và đi vào thực chất.

2. Quán triệt nhận thức về vị trí, vai trò và tầm quan trọng của đối ngoại nhân dân

Đối ngoại nhân dân chính thức đưa vào các văn kiện Đại hội Đảng từ Đại hội II (2/1951) và liên tục được nhấn mạnh trong các kỳ Đại hội. Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ II, về chính sách ngoại giao, Đảng nhấn mạnh “Phát triển ngoại giao nhân dân rộng rãi”, “Phát triển ngoại giao nhân dân, ... thắt chặt liên hệ tổ chức và hoạt động giữa những đoàn thể của nhân dân Việt Nam với các đoàn thể nhân dân thế giới” [2, tr.147]. Sau khi đất nước thống nhất, quan điểm của Đảng ta về đối ngoại nhân dân và chủ trương triển khai đồng bộ ba trụ cột đối ngoại đã tiếp tục được phát triển và hoàn thiện. Văn kiện Đại hội IV của Đảng (1976) đã xác định nhiệm vụ đối ngoại với từng nhóm đối tượng cụ thể. Văn kiện Đại hội VI của Đảng (1986) làm rõ chủ thể và sự phối hợp giữa các chủ thể của hoạt động đối ngoại, gồm Đảng, Nhà nước và nhân dân Việt Nam. Với tư duy mới về đối ngoại, Đại hội VII của Đảng (1991) đã nhấn mạnh chủ trương “đoàn kết với các lực lượng

đấu tranh cho hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội”, tạo bước đột phá và mang lại sức sống mới cho công tác đối ngoại nhân dân. Các Đại hội VIII, IX, X, XI, XII, XIII của Đảng đều có các nội dung yêu cầu mở rộng hơn nữa công tác đối ngoại nhân dân, làm rõ nội hàm, nhiệm vụ của đối ngoại nhân dân và sự cần thiết phải phối hợp chặt chẽ hoạt động ngoại giao của Nhà nước, hoạt động đối ngoại của Đảng và hoạt động đối ngoại nhân dân... làm cho thế giới hiểu rõ hơn đất nước, con người, công cuộc đổi mới của Việt Nam, đường lối chính sách của Đảng và Nhà nước.

Bên cạnh đó, Đảng đã ban hành các Chỉ thị mang tính chuyên đề về công tác đối ngoại nhân dân. Chỉ thị số 44-CT/TW, ngày 20-9-1994, của Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa VII, “Về mở rộng và đổi mới hoạt động đối ngoại nhân dân”, là văn bản đầu tiên của Đảng dành riêng cho hoạt động đối ngoại nhân dân. Sau 17 năm thực hiện Chỉ thị số 44-CT/TW, Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa XI ban hành Chỉ thị số 04-CT/TW, ngày 6-7-2011, “Về tiếp tục đổi mới và nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân trong tình hình mới”. Sau 10 năm thực hiện Chỉ thị số 04-CT/TW, trên cơ sở đánh giá những thành công, hạn chế và nhận diện bối cảnh, Ban Bí thư ban hành Chỉ thị số 12-CT/TW, ngày 05/01/2022 Về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, nâng cao hiệu quả đối ngoại nhân dân trong tình hình mới.

Trong quá trình lãnh đạo, chỉ đạo cách mạng dân tộc, Đảng Cộng sản Việt Nam nhất quán quan điểm, khẳng định: Công tác đối ngoại nhân dân “một trong ba trụ cột đối ngoại, tạo nên sức mạnh tổng hợp của nền ngoại giao Việt Nam”[3, tr. 2]. Đồng thời,

Đảng nhấn mạnh: “Công tác đối ngoại nhân dân là nhiệm vụ của cả hệ thống chính trị, của từng cán bộ, đảng viên và người dân. Nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân là góp phần ... phục vụ thiết thực sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới”[3, tr. 2].

Quán triệt quan điểm chỉ đạo này sẽ tạo nên sự chuyển biến sâu sắc nhận thức của toàn thể nhân dân, cán bộ đảng viên và toàn hệ thống. Nhận thức đúng đắn về vị trí, vai trò, tầm quan trọng của đối ngoại nhân dân góp phần khuyến khích, huy động sức mạnh tổng hợp toàn dân nhằm làm tốt hơn nữa công tác đối ngoại nhân dân.

3. Nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại nhân dân trong tình hình mới

Một là, tăng cường sự lãnh đạo, chỉ đạo thống nhất, toàn diện của Đảng đối với đối ngoại nhân dân. Quán triệt sâu sắc đường lối đối ngoại của Đại hội XIII, tạo chuyển biến sâu sắc và thống nhất cao về vị trí, vai trò của đối ngoại nhân dân. Phát huy thế mạnh của đối ngoại nhân dân, làm “tiền trạm” cho quan hệ ngoại giao nhà nước. Chủ động xây dựng chiến lược, kế hoạch phát triển quan hệ đối tác. Phối hợp chặt chẽ, hiệu quả giữa ba trụ cột của đối ngoại, đối ngoại Đảng, ngoại giao Nhà nước và đối ngoại nhân dân thực hiện nhất quán đường lối đối ngoại độc lập, tự chủ, hòa bình, hữu nghị, hợp tác và phát triển, đa dạng hóa, đa phương hóa quan hệ trong hoạt động đối ngoại.

Hai là, tăng cường sự quản lý tập trung, hiệu quả của Nhà nước. Đổi mới sắp xếp, kiện toàn tổ chức, bộ máy, biên chế làm công tác đối ngoại nhân dân từ Trung ương đến địa phương theo hướng tinh gọn, hiệu quả; nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ làm công

tác đối ngoại nhân dân thông qua tuyến dụng, đãi ngộ. Đào tạo, bồi dưỡng năng lực đội ngũ làm công tác đối ngoại nhân dân vững vàng về bản lĩnh chính trị, chuyên môn, nghiệp vụ, kỹ năng.

Ba là, tăng cường sự phối hợp chặt chẽ hiệu quả giữa các tổ chức nhân dân với vai trò nòng cốt của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, các đoàn thể chính trị - xã hội và Liên hiệp các tổ chức hữu nghị Việt Nam. Nâng cao hiệu quả hoạt động đa phương của các tổ chức nhân dân trong các cơ chế, khuôn khổ hợp tác. Đẩy mạnh và nâng cao hiệu quả công tác vận động, đấu tranh bảo vệ lợi ích quốc gia - dân tộc trong các hoạt động đối ngoại nhân dân, trên cơ sở các nguyên tắc của Hiến chương Liên hiệp quốc, luật pháp, thông lệ quốc tế. Chủ động đấu tranh với các hoạt động chống phá Việt Nam. Hiện nay, Liên hiệp các tổ chức hữu nghị Việt Nam có 117 tổ chức thành viên bao gồm 61 hội hữu nghị, 4 tổ chức đa phương và 52 Liên hiệp các tổ chức hữu nghị cấp tỉnh[4]. Đổi mới sắp xếp và kiện toàn tổ chức bộ máy, biên chế làm công tác đối ngoại nhân dân theo hướng tinh gọn, hiệu quả.

Bốn là, tiếp tục đổi mới nội dung, phương thức hoạt động đối ngoại nhân dân theo phương châm “chủ động, linh hoạt, sáng tạo, hiệu quả”.

Đổi mới hình thức và nội dung hợp tác, mở rộng quan hệ với các tổ chức, cá nhân nước ngoài có thiện chí với Việt Nam, nâng cao hiệu quả hợp tác song phương thông qua các hoạt động giao lưu nhân dân, hợp tác phi chính phủ, kết nối thương mại, xúc tiến du lịch đầu tư, đổi mới sáng tạo, chuyển đổi số, hợp tác về văn hóa, giáo dục, y tế, bảo vệ môi trường, ứng phó biến đổi khí hậu, phát triển

xanh, phát triển bền vững, hỗ trợ nhân đạo, khắc phục hậu quả chiến tranh, thiên tai... Chủ động xây dựng những giải pháp cụ thể đối với những vấn đề có tính chất toàn cầu - mỗi quan tâm hàng đầu của cả nhân loại, đây chính là những nội dung thu hút từ các chính phủ, các tổ chức đa phương cho tới những người dân. Phát huy vai trò tích cực, trách nhiệm, tham gia rộng rãi, hiệu quả của các tổ chức nhân dân Việt Nam tại các diễn đàn đa phương, đóng góp phù hợp vào nỗ lực của cộng đồng quốc tế ứng phó với những vấn đề có tính toàn cầu.

Làm tốt công tác vận động người Việt Nam ở nước ngoài, nhất là thế hệ trẻ, phát huy vai trò cầu nối của cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài, góp phần thúc đẩy quan hệ tốt đẹp giữa Việt Nam với các nước. Hiện nay, có khoảng 5,3 triệu người Việt Nam sống, học tập và làm việc trên 130 quốc gia và vùng lãnh thổ trên thế giới[8]. Công tác người Việt Nam ở nước ngoài đã tạo được những bước chuyển mạnh mẽ sau khi Bộ Chính trị ban hành Nghị quyết số 36-NQ/TW năm 2004; tiếp đó là Chỉ thị 45-CT/TW năm 2015 về việc tiếp tục đẩy mạnh thực hiện Nghị quyết 36; và mới đây nhất là Kết luận 12-KL/TW năm 2021 về công tác người Việt Nam ở nước ngoài trong tình hình mới.

Năm là, nâng cao hiệu quả công tác thông tin đối ngoại nhân dân, công tác nghiên cứu, tham mưu và công tác pháp chế về đối ngoại nhân dân

Đổi mới nội dung, phương thức và tư duy về thông tin đối ngoại, tăng cường trao đổi thông tin, kinh nghiệm, đẩy mạnh ứng dụng công nghệ số và các phương tiện truyền thông mới, khai thác mặt tích cực của các

mạng xã hội, nâng cao nhận thức của các tầng lớp nhân dân về các vấn đề quốc tế, về công tác đối ngoại, cung cấp thông tin chính thống góp phần tăng cường hiểu biết tích cực của nhân dân thế giới về Việt Nam. Nâng cao nhận thức của người dân trong nước về thực tiễn xây dựng, bảo vệ Tổ quốc, tích cực đấu tranh phản bác những luận điệu xuyên tạc của các thế lực thù địch.

Nâng cao hiệu quả công tác nghiên cứu, tham mưu về đối ngoại nhân dân trên cơ sở chủ động theo dõi, nắm bắt thông tin tình hình, xu hướng phát triển các vấn đề khu vực và toàn cầu, các phong trào chính trị - xã hội, các phong trào dân sinh, dân chủ, tiến bộ trên thế giới; chủ động nghiên cứu, xây dựng kế hoạch mở rộng, phát triển quan hệ theo chiều sâu với các đối tác. Hoàn thiện cơ chế phối hợp giữa các lực lượng làm công tác đối ngoại, giữa Trung ương và địa phương về quan điểm, chủ trương, biện pháp và hoạt động cụ thể.

Nâng cao hiệu quả công tác xây dựng, hoàn thiện và thực thi hệ thống pháp luật về

công tác đối ngoại nhân dân trong tình hình mới. Đơn giản hóa thủ tục hành chính, tăng cường phân cấp thẩm quyền theo hướng cụ thể, hiệu quả; có cơ chế bảo đảm điều kiện thuận lợi để đối ngoại nhân dân phát huy các đặc thù trong công tác đối ngoại, góp phần nâng cao hiệu quả công tác và hoạt động đối ngoại nhân dân.

Kết luận

Nhận thức rõ những lợi thế và đóng góp của hoạt động đối ngoại nhân dân trong thời gian qua, Đảng tiếp tục khẳng định đối ngoại nhân dân là một trong ba trụ cột quan trọng của nền ngoại giao toàn diện, hiện đại. Tăng cường sự chỉ đạo, lãnh đạo toàn diện của Đảng đối với công tác đối ngoại nhân dân là một yêu cầu tất yếu trong bối cảnh hiện nay. Dưới sự lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng, hoạt động đối ngoại nhân dân tiếp tục phát huy lợi thế, củng cố môi trường hòa bình, hợp tác, hữu nghị góp phần khôi phục, phát triển kinh tế - xã hội trong điều kiện bình thường mới sau đại dịch COVID-19.

Tài liệu tham khảo:

- [1] Bộ Ngoại giao (2021), *Ngoại giao Việt Nam 2020*, Nxb. Thế giới, Hà Nội.
- [2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2000), *Văn kiện Đảng toàn tập*, tập 12, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
- [3] Đảng Cộng sản Việt Nam (2022), *Chi thị số 12 của Ban chấp hành Trung ương về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, nâng cao hiệu quả đối ngoại nhân dân trong tình hình mới*, ngày 05/01/2022.
- [4] Liên hiệp các tổ chức hữu nghị Việt Nam (2022), <http://vufo.org.vn>
- [5] Priya GauttamBawa SinghJaspal Kaur (2020), *COVID-19 and Chinese Global Health Diplomacy: Geopolitical Opportunity for China's Hegemony?* Millennial Asia, doi 10.1177/0976399620959771
- [6] Tanisha M. Fazal (2020), *Health Diplomacy in Pandemical Times*, International Organization, doi: 10.1017/S0020818320000326
- [7] Nguyễn Phú Trọng (2021), *Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam*, <http://nhandan.vn>
- [8] Ủy ban Nhà nước về người Việt Nam ở nước ngoài (2021), *infographic: Công tác người Việt Nam ở nước ngoài*, <http://scov.gov.vn>